

Malous jul

Fjortonåriga Malou ska placeras i ännu ett nytt familjehem och har redan bestämt sig för att sticka därifrån. Men de julälskande familjehemsföräldrarna Bibi och Leif på den lilla ön Lunø ger inte upp så lätt. Och det gör inte heller den vresige gårdstomten Nils, som Malou möter på loftet – och som visar sig vara minst lika envis som galen.

Malous jul är en oväntat rolig och hjärtevärmande berättelse om utanförskap, tillit och om att hitta hem där man minst anar det. Ett sant litet julmirakel med en dejlig twist.

Rek för åk 6 t.o.m. gymnasiet

INTRODUKTION

Filmen bjuder på en både underhållande och belysande berättelse som öppnar upp för samtal om identitet, utanförskap, barns rättigheter, samhällets skyldigheter och sociala skyddsnät.

Den tacksamma inramningen med humor, värme och julstämning tillgängliggör berättelsens underliggande allvar.

Handledningen kopplar filmens tematik till undervisningen inom svenska, samhällskunskap och religionskunskap. Materialet förankrar, fördjupar och expanderar samtalet för att omfamna både Hjalmar Söderberg, Viktor Rydberg, ungdomsvård, folktro och magi.

Malous jul är en samtida julberättelse med många möjligheter!

HANDLING

Fjortonåriga Malou har bollats mellan olika familjehem och är nu på väg med sin kontaktperson till en ny familj, som bor på den lilla isolerade ön Lunø. Det är hennes sista chans, ”sen finns det inte fler som vill ha dig” säger kontaktpersonen, Janne, krasst.

Malou är inte imponerad. Från bilen ringer hon till sin storasyster som inte svarar och talar in ett meddelande om att hon ska till ”nån jävla skitö”. Väl på plats tas Malou emot av det julälskande paret Bibi och Leif som skriver under papper på att de tar över ansvaret för Malou.

Bibi och Leif möter henne med tillit, omtanke och mängder av jultraditioner – som Malou avskyr. Hon har redan bestämt sig för att inte stanna kvar utan vill till storasystern i Roskilde, vilket är precis vad Janne varnat för. Lantlivet, de egenodlade grönsakerna, julpyntet och omsorgen är för mycket för blåhåriga Malou – och det blir heller inte bättre av att Bibi berättar att *hon ger risgrynsgröt till nissen varje dag*. Malou himlar med ögonen och snäser att hon är 14 år och mer än väl medveten om att nissen inte finns.

Malou river ner julpyntet från sitt rum och klottrar på väggen. Eftersom hon trotsigt avstod från middagen blir hon hungrig och smyger på kvällen upp på loftet för att ta nissens gröt. Men just när hon ska ta för sig blir hon slagen i huvudet med en träslev, av en liten gråklädd karl i luva.

Nissen – som själv påpekar att han heter Nils och inget annat – är förbannad. Men eftersom hon vill bort från ön och han inget hellre vill än att hon ska försvinna från hans fridfulla idyll, så sluter de en pakt. Han ska hjälpa henne bort, mot att hon lovar att aldrig komma tillbaka. Planen är enkel: om Malou bara är tillräckligt odräglig kommer hon bli bannlyst i det lilla samhället och hos Bibi och Leif.

Malou är duktig på att bete sig destruktivt: hon ställer till en scen i klassrummet, kallar klasskamraterna för öknamn, slår till en kille och blir avstängd redan första skoldagen, hon snattar i butiken, saboterar julkören och planterar en sms-konversation i Leifs telefon som ska få Bibi att tro att han är otrogen och slå split mellan dem. Bibi blir förtvivlad men just när Malou, som redan packat sin väska, tror att hon ska bli bortskickad så har Bibi och Leif pratat ut och avslöjat Malous illgärning. Men istället för att skicka iväg henne så konstaterar de att de varit för mesiga. Nu ska Malou få hänga med Leif istället och hjälpa till att hugga granar.

Malou försöker hålla fast vid sin sura attityd men kan inte låta bli att le lite när hon får åka fyrhjuling alldeles för fort i terrängen. Jobbet i skogen är tungt och lerigt och Malou, som har vägrat att ta på sig riktiga varma arbetskläder, fryser och vill hem. Men först ska de hugga en riktigt stor gran till julfesten. Malou ska dra i repet som är fäst i granen för att styra så det stora trädet inte faller över Leif. Då dyker nissen upp, som med fasa sett hur Malou misslyckats med planen, och övertalar henne att släppa repet. Leif får granen över sig. Nils är nöjd och säger att de ska sticka därifrån men Malou drabbas av dåligt samvete. Hon rusar fram till Leif, säger att det var en olyckshändelse, kör hem honom på fyrhjulingen och erbjuder sig att göra hans jobb för att rädda årets granförsäljning.

Koppling till läroplanen, Lgr22
Exempel på relevans i grundskolan. Filmen rekommenderas för åk 6 t.o.m. gymnasiet

SAMHÄLLSKUNSKAP, åk 7–9
Individer och gemenskaper
• Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.
• Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet och arbetslöshetsförsäkringen.
Rättigheter och rättsskipning
• Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.
Granskning av samhällsfrågor
• Kritisk granskning av information, ståndpunkter och argument som rör samhällsfrågor i såväl digitala medier som i andra typer av källor.

SVENSKA, åk 7-9
Läsa och skriva
• Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat eller indirekt uttryckt i texten.
Tala, lyssna och samtala
• Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument.
Texter
• Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Epik, lyrik och dramatik. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
• Språkliga drag, uppbyggnad och berättarperspektiv i berättande och poetiska texter. Bildspråk, gestaltningar, parallellhandling, tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
• Några skönlitterärt betydelsefulla författare och deras verk samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit
Språkbruk
• Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
• Språkbruk i Sverige och Norden. Några svenska dialekter och sociolekter. Framträdande skillnader och likheter mellan de nordiska språken.

RELIGIONSKUNSKAP, åk 7-9
Etik och livsfrågor
• Samtal om och reflektion över livsfrågor utifrån elevernas egna tankar samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livsåskådningar. Sådana frågor kan till exempel handla om identitet, kärlek, sexualitet och meningen med livet.

Nils blir rasande när han hör att Malou sviker honom. Han försöker döda henne med ett svärd innan han, inspirerad av Malou själv, slår sönder hela julstugan, klottrar på väggarna, stjäl kassan och planterar de stulna pengarna i Malous väska.

Polisen riktar misstankarna mot Malou men Bibi och Leif kan inte tro att det är hon. När pengarna så återfinns i Malous väska blir de besvikna. ”Det var Nissen” skriker Malou förtvivlat. Poliserna suckar och säger att hon ”hör hemma på sluten avdelning” och Bibi säger sorgset till henne att nissen inte finns på riktigt.

Bibi och Leif skriver under nya papper och Malou hämtas av Janne, men lyckas rymma tillbaka från färjan och återvänder till gården där hon konfronterar Nils – säger att han får vänja sig vid att hon är där, *för att det är där hon hör hemma* – och städar i julstugan. Tidigt på morgonen beger sig Malou till affären för att skaffa juläpplen, men grips av polisen som larmats om att hon rymt.

På morgonen hemma hos Bibi och Leif är stämningen tung, de har gett upp hoppet om att orka återställa julstugan, har lagt firandet på is och vet inte att Malou är kvar på ön och har varit där under natten. När de plötsligt hör körsång från julstugan går de ut och möts till sin stora förvåning av ett ombonat, pyntat och traditionsenligt julfirande.

Malou hålls inlåst i förvar i väntan på att Janne än en gång ska komma och hämta henne. När dörren så småningom öppnas hör hon polisen och Janne samtala. Men in kommer Bibi och Leif som båda har färgat håret blått (!) och som trots polisens tvivel insisterar och skriver under pappren om att Malou hör hemma och ska bo hos dem.

Filmen slutar med ett varmt och stämningsfullt julfirande och en leende Malou.

IDENTITET OCH TILLHÖRIGHET

Malous jul skildrar en ung persons kamp för att hitta sin plats i världen. Malou bär på erfarenheter av svek och rotlöshet, och möter sin nya tillvaro med misstro. Hennes avoghet blir ett sätt att skydda sig från att ännu en gång bli avvisad, men i mötet med Bibi, Leif och den vresige Nils prövas hennes identitet – vem hon är, men också vem hon vill vara.

- Hur är Malous attityd gentemot Leif och Bibi när hon kommer till ön? Hur ser Malou på sig själv och på dem? Varför, tror du?

- Hur förändras Malous uppfattning om Bibi och Leif – och vad får den att förändras? Varför?

• Vad är identitet? Är identitet och självbild samma sak? Resonera och motivera!

• Tror du Malou har en positiv eller negativ självbild i filmens början? Resonera och motivera!

Identitet är inte något fast utan formas ständigt i mötet med andra och genom de val vi gör. För Malou blir vistelsen på ön en process där hon utforskar gränser, omprövar sina uppfattningar och sig själv och hittar hem både bokstavligt och känslomässigt.

• Vad menas med att vår identitet ständigt formas i mötet med andra?

Malou och Nils har en plan som går ut på att Malou ska bli avskydd och därmed bortskickad från ön. Att bryta mot regler, normer och sociala koder, göra sig osams med och stå utanför gruppen, är inget Malou drar sig för – tvärtom är det något som hon tycks så van vid att det blivit en del av hennes identitet. Det blir en trygghet i sig att avvisa andra istället för att själv riskera att avvisas.

• Varför krävs det mod att vara sig själv? Vad innebär det att vara sårbar?

• När utanförskapet blir en del av identiteten blir det också svårt att ta emot kärlek och tillit. Vad krävs för att bryta utanförskap?

• Varför färgar Bibi och Leif håret blått, tror du?

”Man vill bli älskad, i brist därpå beundrad, i brist därpå fruktad, i brist därpå avskydd och föraktad. Man vill ingiva människorna någon slags känsla. Själen ryser för tomrummet och vill kontakt till vad pris som helst.”

• Utsnittet ovan författades av Hjalmar Söderberg i *Doktor Glas* (1905). Diskutera och resonera kring innebörden! Tycker du att formuleringen har relevans för någon debatt i vår samtid? Resonera och motivera!

FAMILJ, FOSTRAN OCH FÖRTROENDE

Malou har lärt sig att inte lita på någon. Både hennes egen familj och familjehemmen hon har varit på har svikit och övergett henne. I filmen prövas tilliten mellan barn och vuxna gång på gång, inte minst hos Bibi och Leif, som tar sig an situationen samspelt men på olika sätt.

Bibi möter Malou med tålamod och förståelse; hon ger utrymme för känslor, bakslag och sårbarhet, och uppmuntrar hellre än tillrättavisar. När Malou blir hemskickad från skolan konstaterar Bibi bara att hon ”inte var redo”, och när hon stjäl och beter sig illa vill Bibi snabbt ställa till rätta och ursäkta.

• Hur är Leifs föräldrastil? Hur uttrycker han sitt stöd och förtroende för Malou?

• Är Leif mer eller mindre i nuet än vad Bibi är, tycker du? Resonera och motivera!

• Vad är styrkorna med Bibis respektive Leifs föräldrastil?

• Malou försöker manipulera fram en konflikt mellan Bibi och Leif men planen slår fel. Hur tror du att det påverkar Malous uppfattning om hemmet att de reder ut situationen och förblir enade?

Bibi och Leif står kvar när Malou testar gränser, ljuger, manipulerar och förstör. Deras uthållighet blir ett uttryck för kärlek som inte bygger på lydnad eller tacksamhet, utan på tillit som behöver byggas upp.

• Vad innebär det att känna förtroende för någon? Hur bygger man förtroende?

• Hur kan brusten tillit repareras? Vad behövs i filmen?

• Vad kräver du själv för att ge någon som sårat dig en ny chans? Förtjänar alla alltid en andra chans? Varför / varför inte? Resonera och motivera!

• I filmen får Malou ett familjehem som med tiden blir både en familj och ett hem. Vad betyder det att vara en familj?

BARNS RÄTTIGHETER OCH SAMHÄLLETS SKYLDIGHETER

När ett barn inte får den trygghet och omsorg det har rätt till hemma ska samhällets skyddsnät ta vid. Det är socialtjänstens ansvar att se till att barnet får skydd, stöd och en trygg plats att växa upp på – ofta genom ett familjehem.

Malou har redan flyttats flera gånger och diskuteras som ett "svårt fall". Placeringen hos Bibi och Leif sägs vara sista chansen för Malou till ett familjehem. Men vad innebär det? Kan samhällets skyldigheter gentemot barnet upphöra?

• Vad har alla barn rätt till? Vem har ansvaret för att tillse att barnets rättigheter förverkligas?

• Kontaktpersonen Janne blir filmens ansikte för socialtjänsten och byråkratin. Hur gestaltas Janne?

Om placeringen hos Bibi och Leif inte fungerar ska Malou till "Lykkeholms slutna ungdomsavdelning". Det är en fiktiv plats, men även i verkligheten kan socialtjänsten besluta om att barn ska placeras på institutioner där vården är mer reglerad och mindre personlig.

En institutionstyp är HVB-hem (hem för vård eller boende), som är öppna verksamheter. Om barnet anses behöva mer omfattande kontroll eller skydd – till exempel om hen utgör fara för sig själv eller andra – kan socialtjänsten ansöka om vård enligt LVU (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga) och placera barnet på ett särskilt ungdomshem under SiS (Statens institutionsstyrelse). "SiS-hem" är slutna, precis som Lykkeholm i filmen.

• I filmen säger Janne att Malou bara har "en sista chans" innan hon hamnar på en institution. Vad tror du det gör med ett barn att få höra något sådant?

• HVB-hem och SiS-hem ska ge barn trygghet och stöd. Vilken signal kan det sända till ett barn att placeras där – och vad avgör om det blir en bra eller dålig erfarenhet?

TRO, HOPP OCH JULENS MAGI

Malous jul påminner oss om att julens magi inte bara handlar om julpynt och granar, utan om tron på godhetens kraft. Filmen bjuder på skratt och värme och ger oss tillbaka hoppet och tron på mänskligheten – och det är kanske den största julklapp vi kan få?

Den grötälskande, traditionsvärnande och bestämde Nils är både ett väsen i folktron och något mer, *men vad?* Vem är han? En del av Malou? Kanske en del av oss alla?

Gårdstomten har sitt ursprung i fornnordisk folktro, där man trodde att varje gård hade en "vårdande ande". Han såg till att djuren mådde bra, att skörden gick vägen och att allt på gården stod rätt till. Men han var också lättstött: om man glömde bort honom, retade honom eller var snål, kunde han hämnas genom att störa gårdens lycka.

• Den ursprungliga gårdstomten var inte direkt kopplad till julen. När blev gårdstomten det och varför?

• Vad är ett väsen? Vilka fler väsen från folktron känner du till? Vad fyllde folktrons väsen för behov eller funktion? Ge exempel!

• Vad menas med att något är magiskt respektive övernaturligt? Vad är skillnaden?

• Tror du på något oförklarligt? Vad och varför, i så fall?

• I filmen är det bara Malou som ser Nils. Och i mötet med honom får hon brottas med sina egna skuggor. Tror du att Nils finns på riktigt i filmen, eller är han bara en symbol för något inom Malou själv? Vad kan han i så fall stå för? Resonera och motivera!

• På vilket sätt handlar filmen om att våga tro på något man inte ser?

• Hur hänger fantasi och hopp ihop? Måste man tro på något bortom vår omedelbara verklighet för att känna hopp? Resonera och motivera!

• Kan film och andra berättelser utveckla vår fantasi och nära vårt hopp? Kan konst och kultur på något sätt bidra till en bättre värld? Resonera och motivera!

• Viktor Rydbergs dikt *Tomten* (1881) handlar om den gamla gårdstomten, men den bidrog starkt till att koppla ihop tomten med julen i svensk tradition. Läs dikten och diskutera dess innebörd och varför den blivit en klassisk juldikt!

Produktionsuppgifter

Originaltitel: Malous jul
Regi: Claus Bjerre
Land: Danmark
Speltid: 87 min
Tal: Danska
Text: Svenska
Tillgängliga format: VOD, DCP

Bokning

Skolbio på biograf: Smorgasbord Picture House
log@smorgasbordpicturehouse.se

Institutionella visningar: Smorgasbord Picture House
log@smorgasbordpicturehouse.se

Mer information, trailer och översikt:
www.smorgasbordpicturehouse.se/film-i-skolan